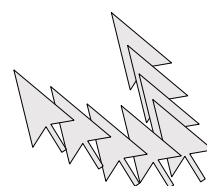

PODKLADY PRO UVAŽOVÁNÍ

Veřejný prostor je místem, kde se odehrává náš každodenní život. Často ho ale bereme jako samozřejmost a moc nepřemýšlíme na tím, kdo rozhoduje o jeho podobě. Přitom jste to právě vy, kdo městem každý den prochází, bydlí v něm, tráví v něm čas a prožívá ho. I malé gesto, drobná změna nebo položená otázka mohou vést k tomu, že prostor kolem nás začne fungovat jinak.

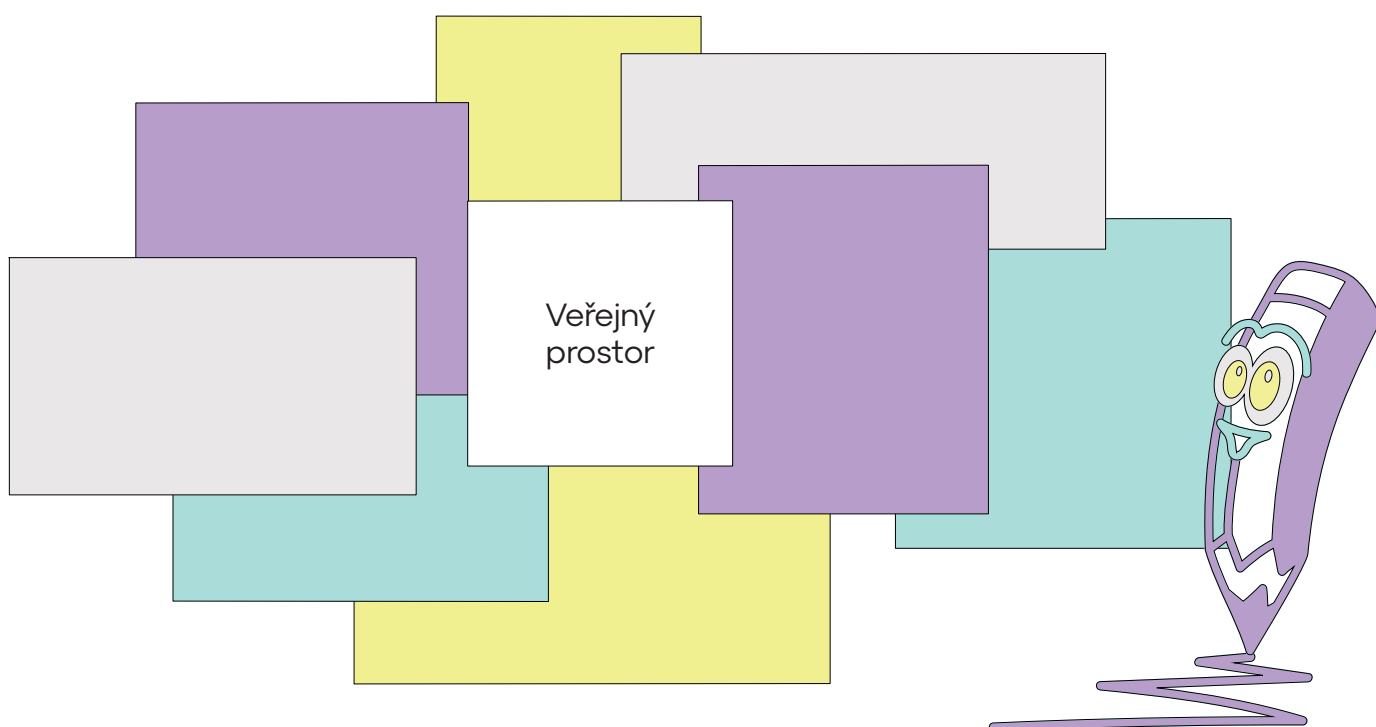

Pracovní listy, které držíte v rukou, vás vybízí k jinému pohledu na veřejný prostor. Abyste zpochybnili, co často považujeme za „normální“, a všimli si věcí, které běžně přehlízíme. Zkuste město zažít vlastním tělem, kamerou, fotoaparátem nebo jen vlastní myslí. Možná zjistíte, že veřejný prostor je otevřený děj – a vy do něj můžete vstoupit jako jeho spolutvůrci.

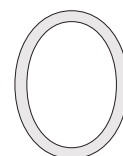
Co pro vás znamená veřejný prostor?

Jsou to místa, lidé, zvuky, situace nebo třeba pocity? Udělejte si slovní mapu. Do rámečků pište všechno, co vás k pojmu napadne – jak ho prožíváte, co vás na něm štve, čím vás těší.

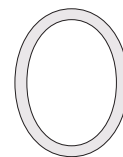

Podívejte se na svou slovní mapu a zkuste v jedné nebo dvou větách vyjádřit, co veřejný prostor znamená.

Jak by podle vás vypadal ideální veřejný prostor?
Co by v něm rozhodně nemělo chybět, co byste tam naopak nechtěli?

MĚSTO NA PAPIŘE. ŽIVOT V ULICÍCH

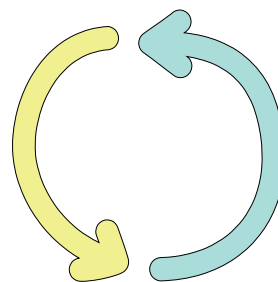

Města se nestaví nahodile. Každé město má svůj územní plán – dokument, který určuje, co se kde může nacházet: kde budou byty, silnice, parky nebo průmyslové zóny. Plánování města tak zásadně ovlivňuje každodenní život jeho obyvatel. Územní plán vytvářejí odborníci, např. architekti, urbanisté, dopravní inženýři a schvalují ho zástupci města.

Do procesu ale mohou vstoupit i sami občané: ve fázi příprav mají možnost vyjádřit své názory, připomínky nebo návrhy a tím se podílet na výsledné podobě města. Jenže město nežije na papíře. Skutečný prostor ovlivňuje, jak ho lidé používají, co jim v něm chybí nebo přebývá.

Chce to změnu!

Představte si, že byste mohli připomínkovat fungování vašeho města stejně, jako mohou občané při projednávání územních plánů. Na deskách listů najdete výřez územního plánu Ústí nad Labem.

Dle instrukcí v rámečcích vyberte tři místa ve městě.
Ke každému místu napište krátké vysvětlení:
Proč jste ho vybrali? Co se tam děje nebo naopak neděje?

*např. je přístupné, živé,
bezpečné, otevřené lidem*

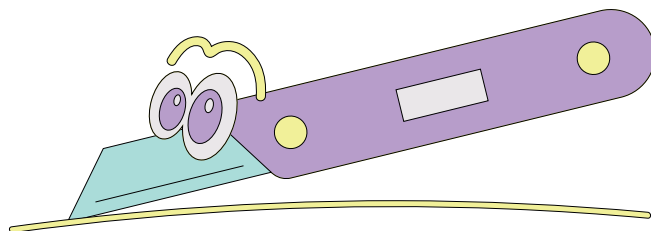

*např. je zanedbané,
neprůchodné, nevyužité*

*např. má potenciál
být využito jinak, lépe*

Tip: Pokud chcete vědět víc o tom, jak územní plán funguje, nebo vidět barevné rozlišení ploch, podívejte se na stránky vašeho města – většina měst má územní plán volně dostupný online i s podrobným popisem jednotlivých zón. Pokud je pro vás obtížné se v plánu zorientovat, použijte k porovnání mapu.

DOPRAVA PRO KAŽDÉHO, ALE NE PRO VŠECHNY

1

Doprava je jedním z klíčových prvků veřejného prostoru.

Umožňuje nám pohyb, propojuje různá místa a zároveň ovlivňuje podobu měst, životní prostředí a naši bezpečnost. Někdy se ale zdá, že města jsou navržena spíše pro auta než pro lidi.

Zkoukni video

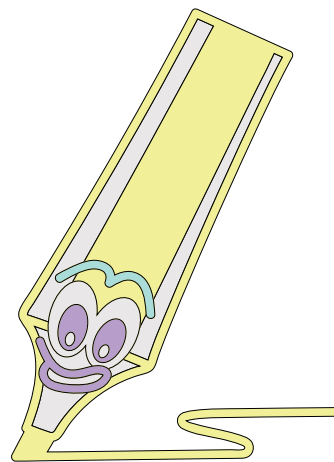

TURNER Vladimír, FREE THE BEAST!, 2016, objekt, performance, video, 2 min
Hlavní město Kyrgyzstánu. Stojan na bicykl, skateboardové trucky a kolečka

Po zhlédnutí videa odpovězte na následující otázky, které ti pomohou odhalit myšlenku díla.

- 1) Co vás na díle zaujalo jako první? Proč právě to?
- 2) Jak byste video popsali někomu, kdo ho neviděl?
- 3) Jak na vás dílo působí pocitově? Je spíš klidné, smutné, vtipné, vážné...?
- 4) Vyberte jednu ze dvou variant, která lépe vystihuje, jak je video natočeno.
 - statická kamera / ruční kamera (roztřesený pohyb)
 - bez digitálních úprav / s digitálními efekty
 - autentické zobrazení / stylizovanost a barevné filtry
 - okamžité sdělení myšlenky / postupné rozkrývání myšlenky
- 5) Setkali jste se s něčím podobným ve svém okolí?
Na jaký problém tím chce autor upozornit?
- 6) Zakroužkujte možnosti, které nejlépe popisují způsob, jakým video sděluje svůj obsah. Můžete přidat i vlastní návrhy.

ironicky	idylicky	humorně	dokumentárně
smutně	romanticky	vážně	obrazně

INFRASTRUKTURA MĚSTA určuje, jak se v něm pohybujeme, kde trávíme čas a jaké máme možnosti dopravy. Dobře navržený veřejný prostor dokáže vyvážit potřeby chodců, cyklistů i motoristů, zatímco špatně plánovaná infrastruktura upřednostňuje jedno na úkor druhého.

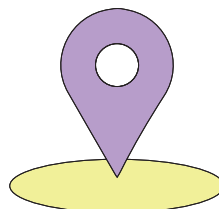
Kde to drhne?

Vydejte se na cestu městem s předmětem, který má kolečka. Může to být kufr, skateboard, tahací hračka, kočárek, vozík, auto na dálkové ovládání, prostě cokoli, co se točí. Cílem není jen dojít do cíle, ale všimnout si, jak se mění vaše vnímání veřejného prostoru, když máte tento předmět s sebou.

Popište dvě konkrétní místa, kde vás během procházky zaujal nějaký problém nebo situace. Zamyslete se, co by mohlo být příčinou daného problému a označte obě místa na mapě.

Všimněte si detailů.

Potkáte schody bez nájezdů pro kočárek, auta zaparkovaná na chodníku, nebo například špatný terén, kterým nelze projet?

1	2
---	---

Jak to ne/jede?

Natočte krátké video, ve kterém pomocí příběhu upozorníte na problém nebo problémy, které jste během své cesty zaznamenali. Použijte věc na kolečkách jako hlavní postavu – pohybuje s ní, natáčejte z její perspektivy nebo kombinujte úhly pohledu.

Než začnete:

Jakým dojmem chcete, aby vaše video působilo na diváka? Může působit hravě, smutně nebo vážně, ... Záleží na vás. Promyslete, jakým způsobem natáčení a střihem toho můžete dosáhnout.

ZAMYSLETE SE

Kdyby šla změnit jedna věc na dopravě ve vašem městě, jaká by to byla a proč?

Je podle vás důležitější plynulost dopravy, nebo bezpečnost a pohodlí pro chodce a cyklisty?

VEŘEJNÝ PROSTOR JE MŮJ!

2

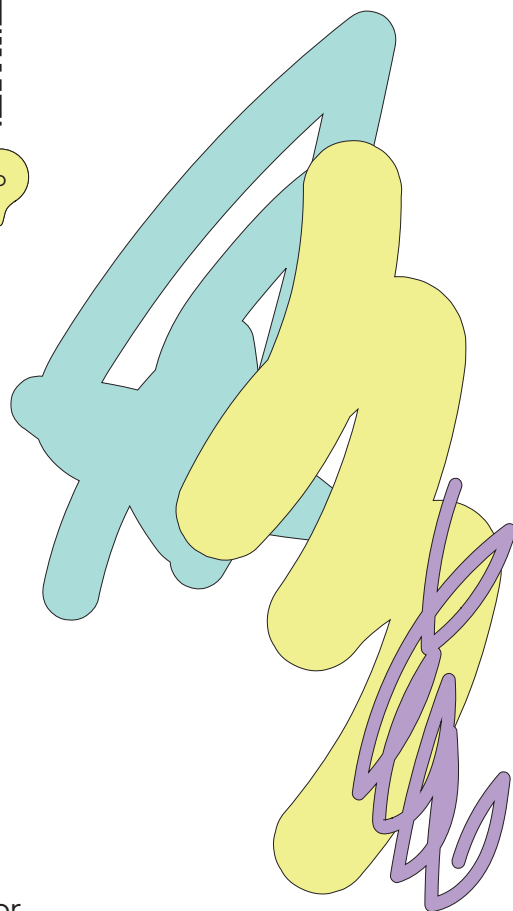
Veřejný prostor jsou místa, která slouží všem – parky, náměstí, chodníky, kde se můžeme volně potkávat a pohybovat. Když někdo taková místa omezí, aby je mohli používat jen vybraní lidé nebo firmy, nazýváme to zábořem veřejného prostranství. Kdo určuje, jak veřejný prostor vypadá, a jestli je skutečně dostupný a otevřený pro všechny?

EPOS 257, 50 m 2 veřejného prostoru, 2010, video 3:53 min, oplocení části Palackého náměstí v Praze

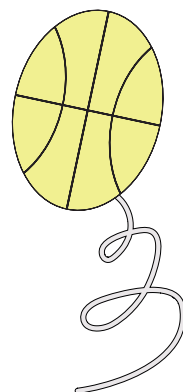

Zkoukni video

Po zhlédnutí videa odpovězte na následující otázky, které vám pomohou odhalit myšlenku díla.

- 1) Co se podle vás ve videu odehrává?
- 2) Co se děje v první části videa a co ve druhé?
- 3) Je zřejmé, že v průběhu videa posloucháme telefonní hovor. Kdo a kam si myslíte, že volá?
- 4) Jakým způsobem dosáhli aktéři toho, že je během jejich činnosti nikdo nezastavil?
- 5) Jak lidé reagují na překážku ve veřejném prostoru a co nám to říká o jejich vztahu k městu a veřejnému prostoru?
- 6) Ve videu slyšíme rozhovory se zástupci úředníků:
„Z městský části se ptali mě, jestli já o tom něco nevím a zároveň já jsem se ptal jich, jestli o tom něco nevědí.“
Co tím podle vás autor komentuje nebo kritizuje?
- 7) Co si myslíte, že chtěl autor prostřednictvím tohoto zásahu a telefonátu sdělit?
- 8) Vzpomínáte si na situaci, kdy byl váš pohyb ve veřejném prostoru něčím omezen? Zkuste si ji stručně poznamenat.

Rytmus ulice

Pozorujte místo v pohybu. Vyberte si konkrétní místo, kde se běžně pohybují lidé – může to být ulice, náměstí, roh budovy nebo třeba zastávka MHD. Vaším úkolem bude toto místo prozkoumat a zamyslet se nad tím, jakým způsobem je využíváno a co je naopak přehlíženo.

1) Zaznamenejte prostor do náčrtu.

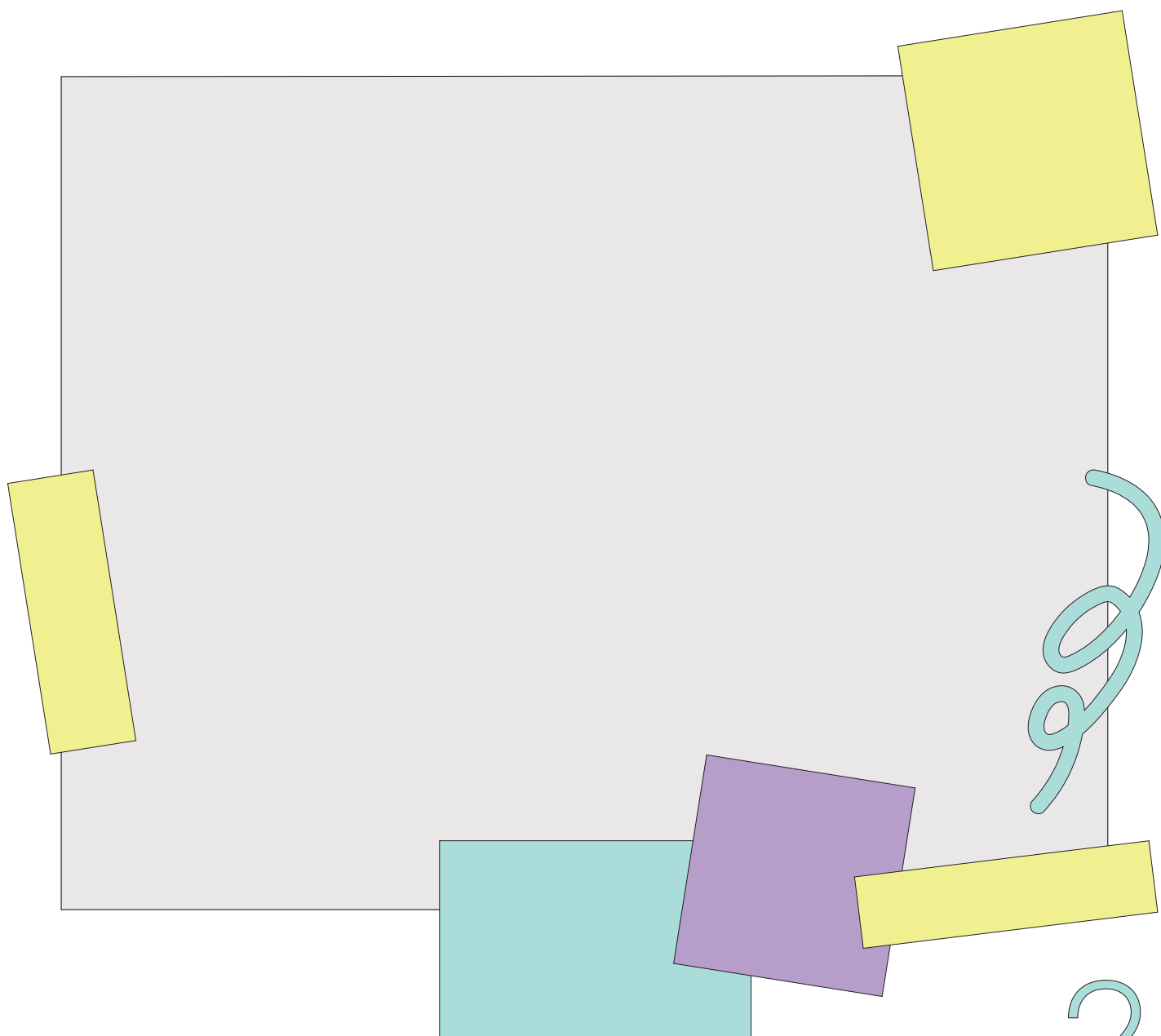
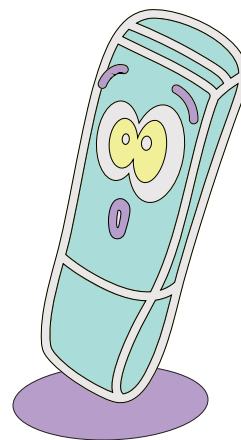
Načrtněte základní prvky místa tak, abyste se mohli dobře zorientovat. (budovy, chodníky, silnice, lavičky, přechody, zeleň apod.)

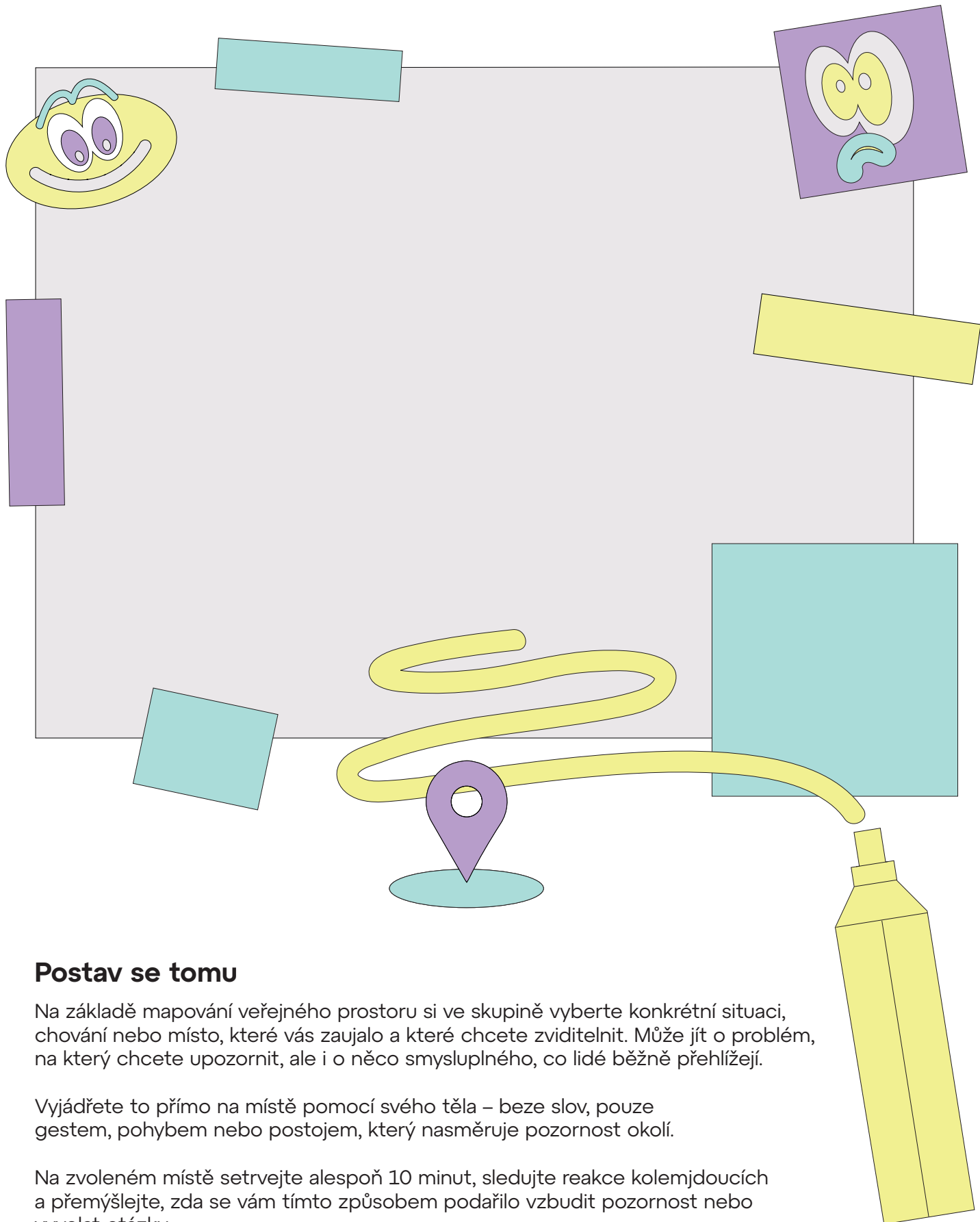
2) Sledujte pohyb lidí.

Pomocí linií a bodů vyznačte, kudy lidé nejčastěji procházejí a kde se zastavují. Do poznámek si запиšte, co na daném místě dělají. Všimněte si, jestli vnímají okolí, nebo jen spěchají dál?

3) Identifikujte problémy.

Zamyslete se a zaznamenejte, jakých problémů nebo situací jste si všimli.

Postav se tomu

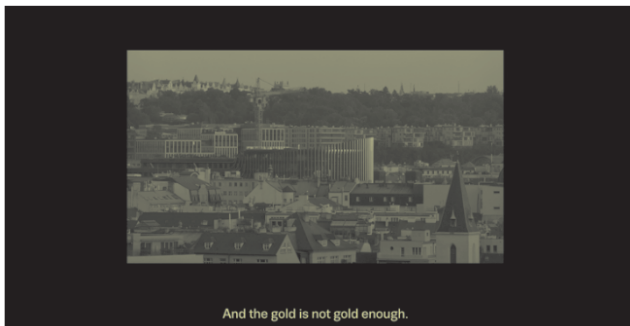
Na základě mapování veřejného prostoru si ve skupině vyberte konkrétní situaci, chování nebo místo, které vás zaujalo a které chcete zviditelnit. Může jít o problém, na který chcete upozornit, ale i o něco smysuplného, co lidé běžně přehlíží.

Vyjádrete to přímo na místě pomocí svého těla – beze slov, pouze gestem, pohybem nebo postojem, který nasměruje pozornost okolí.

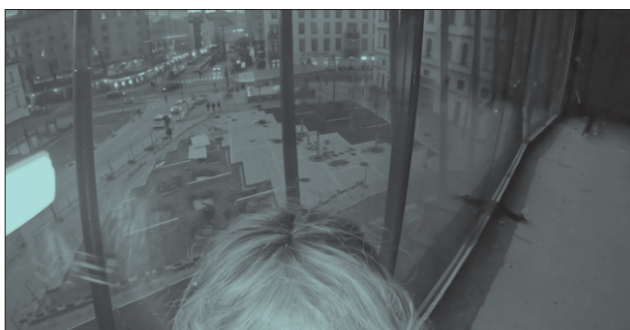
Na zvoleném místě setrvejte alespoň 10 minut, sledujte reakce kolemjdoucích a přemýšlejte, zda se vám tímto způsobem podařilo vzbudit pozornost nebo vyvolat otázky.

Například se můžete postavit do středu úzkého chodníku a tím naznačit, že se lidé nemohou pohodlně vyhnout, lehnout si na šikmou lavičku, která znemožňuje pohodlné sezení, nebo pouze zůstat stát a dlouze se dívat na přehlížený detail – třeba hezkou fasádu, které si kolemjdoucí kvůli spěchu vůbec nevšímají.

Města se neustále mění – rostou, přestavují se, vznikají nové domy, čtvrti i ulice. Za těmito změnami často stojí developeři – firmy, které investují peníze do výstavby a rozhodují o tom, jak bude prostor vypadat. Někdy se tak ale z města pro všechny stává místo určené hlavně pro zisk. Jak ovlivňují developerské projekty naše město, kdo z nich profituje a kdo naopak ztrácí?

Zkoukni video

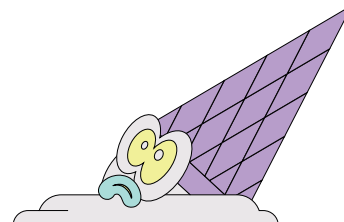

HELCEL, Oskar, Zaha Project: Under Construction, 2023, video 10 min

Po zhlédnutí videa odpovězte na následující otázky, které vám pomohou odhalit myšlenku díla.

- 1) Jak se ve video proměňuje pohled na budovu a její okolí?
Co sleduje kamera a jak se mění formát videa?
- 2) Ve videu mluví hlas vytvořený pomocí AI (umělé inteligence).
Zapište alespoň dvě věci, které hlas říká – třeba co si přeje, co odmítá, co ho trápí.
- 3) Komu by mohl patřit hlas, který ve videu slyšíte?
- 4) Co se děje v druhé části videa? Myslíte si, že je člověk natáčený zezadu reálný?
Co by tím mohl autor chtít říct?
- 5) Jak na vás celé video působí?
Vyberte si jednu nebo více možností a krátce zdůvodněte svůj výběr:
zneklidňující / smutné / tajemné / veselé / kritické / přímočaré
- 6) Vnímáte ve svém okolí nějakou výraznou budovu, která zásadně ovlivňuje charakter místa nebo města?

Zaha Hadid (1950–2016) byla významná architektka a první žena, která získala prestižní Pritzkerovu cenu – nejvyšší ocenění v architektuře. Její stavby působí futuristicky, často využívají tekoucí, zakřivené tvary a působí jako ze sci-fi filmu. V Česku je známá hlavně díky projektu Masaryčka v Praze – moderní budově postavené podle návrhu jejího ateliéru v letech 2020 až 2023.

Kruhy vztahů

Vyberte si jednu budovu v okolí, která může být označena za developerskou (stavbu, která vznikla pro komerční účely). Může jít například o nový bytový dům s podzemními garážemi, prosklenou kancelářskou budovu nebo moderní komplex s obchody, kavárnami a byty. Můžete ji zkusit najít i v mapě na deskách listů, nebo se k ní jděte projít – pomůže vám to při přemýšlení, co všechno budova svou existencí ovlivňuje.

Do prostředního kruhu napište název budovy. Do mapy na deskách listů si vyznačte a v krátkosti napište, jaké další budovy, místa nebo věci ve veřejném prostoru její existence nějak pozměnila.

Co by řekly, kdyby mohly?

Představte si, že všechny budovy, věci nebo místa, která jste vyznačili, mohou promluvit. Co by asi řekly o vybrané budově? Co k ní cítí? Jak ji vnímají?

Do každého vnějšího kruhu napište krátkou větu – pohled nebo komentář z perspektivy vybrané věci nebo místa. Můžete napsat větu poetickou, humornou, nebo kritickou, záleží na vás.

Příklad:

Kruh: zrušená zastávka

Věta: „Zůstala jsem tu tiše stát, i když už u mě nikdo nečeká.“

Kdyby měly tvář

Vyberte si tři výroky z předchozího kroku, se kterými chcete dál pracovat. Pokuste se zachytit tento vztah nebo pocit pomocí fotografie. Připravte si výřez obdélníku tak, že ho vystříhnete do papíru a tím vytvoříte papírový rámeček. Fotografie pořizujte přes papírový rámeček.

Každá ze tří fotografií bude mít jinou velikost výřezu podle toho, co Vám přijde jako nejsilnější ovlivnění a co nejméně silné. Dosáhnete toho pomocí přibližování nebo oddalování výřezu rámečku od fotoaparátu. Hledejte obraz, který vztah k budově připomíná nebo symbolizuje. Neportrétujte přímo budovu nebo konkrétní věc, ale pokuste se o obrazné vyjádření.

Příklad:

Výrok: „Zůstala jsem tu tiše stát, i když už mě nikdo nečeká.“

Fotografie: staré jízdenky zastrčené pod okapem, zarostlý roh chodníku nebo třeba cedule „zákaz vstupu“ na místě, kde byl kdysi možný pohyb. Možností je spousta, stačí hledat.

Veřejný prostor je živý a proměnlivý. Záleží na tom, jak se v něm pohybujeme, čeho si všímáme i co přehlížíme. V pracovních listech jste zkoumali město různými očima, jako pozorovatelé, kritici i tvůrci.

Níže najdete několik drobných výzev, které můžete zařadit do běžného dne. Jsou to nápady na procházky, které pomáhají vidět známá místa jinými očima a zůstat v kontaktu s veřejným prostorem třeba i po cestě domů.

HLAVU VZHŮRU

1

Vydejte se na procházku a dívejte se výhradně nad úroveň prvního patra. Jak vypadají fasády, okna a štíty domů výš? Překvapí vás, že jsou krásně zdobené, nebo naopak opuštěné a pokryté reklamami? Často právě tam odhalíte příběhy, kterých si běžně nevšimnete.

JDĚTE JINUDY

2

Do školy nebo kamkoli jinam se tentokrát vydejte úplně jinudy než obvykle. Zabočte do uličky, kterou běžně míjíte, projděte parkem, který neznáte, nebo si záměrně zvolte delší trasu. Nejděte jen proto, abyste došli. Zkuste si během cesty všimnout toho, co je kolem vás. Možná vás potká něco nečekaného.

ZDI, KTERÉ NEKŘIČÍ

3

Dokážete po cestě městem objevit zákoutí, kde není žádný billboard, nápis, reklama ani logo? Jaký pocit ve vás takové místo vyvolává? Je klidnější? Čitelnější? Zvláštní? Zkuste si všimnout, jak moc reklamy ovlivňují atmosféru místa a co se stane, když zmizí.

Když je prostor plný reklam, nápisů a značek, mluvíme o vizuálním smogu. Informací je tolik, že místo prostoru pro život vzniká chaos.

TEĎ JE ŘADA NA VÁS!

Zkuste vymyslet vlastní procházku, která by pomohla ostatním vidět město jinými očima. Co by měli během cesty sledovat, zkoumat nebo zkusit?

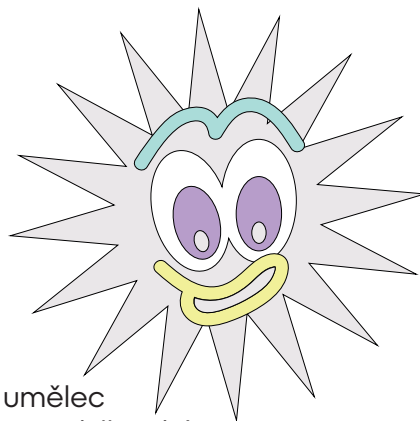
Doporučte svou trasu kamarádům nebo spolužákům a ukažte jim, že i obyčejná cesta může být neobyčejný zážitek.

Prostor pro váš nápad:

4

Veřejný prostor není jen kulisa. Je to prostředí, které utváříme – a které zároveň utváří nás. Každý drobný krok může být začátkem změny. Stačí si začít všimnout, klást si otázky a nevnímat město jen jako samozřejmost. Protože město žije tím, jak v něm žijeme my.

ZAÚJALA VÁS DÍLA, SE KTERÝMI JSTE PRACOVALI?

Seznamte se s jejich autory!

Vladimír Turner (*1986) je český vizuální umělec a filmař, který se věnuje veřejnému prostoru, občanské angažovanosti a ekologii. Jeho performance, videa a happeniny mění běžný pohled na město a ukazují skryté mocenské vztahy. Kombinuje kritiku s poetikou a svými zásahy vyzývá diváky k reflexi i představě jiných možností, jak veřejný prostor využívat.

Epos 257 (*1982) je umělec, který pracuje přímo s městským prostorem jako svým uměleckým materiálem. Často vytváří instalace a zásahy ve veřejném prostoru, které upozorňují na otázky vlastnictví města, proměny čtvrtí a ekologické výzvy spojené s urbanismem. Jeho tvorba nás vybízí k zamyšlení nad tím, jak město funguje a jaký vliv má na životy lidí.

Oskar Helcel (1995) je umělec pracující s videem, fotografií a performance. Ve své tvorbě mimo jiné zkoumá, jak moderní kapitalismus mění města. Sleduje roli developerů, kteří přetvářejí části měst, aby na tom vydělali, což často způsobuje, že některé čtvrti jsou pro běžné lidi nedostupné – tomuto jevu se říká gentrifikace. Ve svých projektech odkrývá společenské nerovnosti a vrací se k vybraným místům, kde tyto problémy ukazuje.

